

3483

618.2

hr - 28

12002

618.2

Խ-28

ԳՕՔՏՈՐ Վ. ՆԻ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՑ

№ 5

ԲԱԶՄԱԾՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՄԼՈՒԹԻՒՆ

— ԵՐ —

ՀԱԿԱԲԵՂՄՆԱԿՈՐԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Երկրորդ տպագրություն

Թ Ի Վ Լ Ի Ս

Տպարան «ՀԵՐՈՒՄ» Գրախոսական փող. № 6. Հեռախոս № 566.

1914

ԳՕՁՏՈՐ Վ. ԷՐ. Խ՝ ՉԵՏՐԵԸՆՑ

618.2

Խ-28

uz

610
100-ԽԱ

№ 5

ԲԱԶՄԱԾՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՄԼՈՒԹԻՒՆ

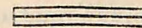
— ԵՒ —

ՀԱԿԱԲԵՂՄՆԱԴՈՐԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

58101

Երկրորդ սպասարկություն

285

Թ Ի Է Լ Ի Ս

Տպարան «ՀԵՐՈԷՍ» Գրախոսական փող. № 6. Հոտախոս № 566.

1914

2010

18593
018
ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԹ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԻՆ

Լոյս ընծայելով ներկայ գրքոյկը, մեր նպատակն է՝ տալ ընթերցող հասարակութեանն որոշ գաղափար բազմաձևութեան և նրա հասցրած ֆիզիքական և բարոյական փաստակար հետևանքների մասին և միևնոյն ժամանակ՝ ցոյց տալով օրէնքների թոյլ տուած սահմաններում, այն բոլոր հակաբեղմնաւորական միջոցները, որոնցով կարելի կլինէր այդ չարիքների առաջն առնել, առաջ բերելով արուեստական ամուլթիւն:

Շատերը, մանաւանդ ժողովրդի ստորին խաւերը, ծանօթ չեն հակաբեղմնաւորական միջոցների հետ, այն ինչ՝ շատ յաճախ, հէնց այդ խաւերի մէջ, կարիք է զգացւում հակաբեղմնաւորական միջոցների:

Մինչդեռ երեկ հիւանդոտ ծնողը աշխարհ էր բերում տանջանքների մէջ հիւծուող սերունդ՝ շնորհիւ իւր տգիտութեան, այսօր այդ նոյն ծնողը պէտք է իմանայ, որ կան միջոցներ, որոնց գործադրութեամբ կարելի է խոյս տալ հիւանդոտ սերունդ առաջացնելուց:

Թոքախտաւորները, սիֆիլիսոտներն և մանաւանդ գինեմոլները պէտք է իմանան, որ բացի իրաւակտն օրէնքներից՝ կայ և բարոյական պարտք ամեն մի անհատի վրայ, որ արգելում է ասելով՝ «եթէ հիւանդ էք, մի ամուսնացէք, իսկ եթէ հիւանդ ամուսիններ էք, խոյս տուէք երեխաներ ծնելուց»:

Դօքտոր Վ. Ա. Սաչատրեանց

Պետերբուրգ, 1914 թ.

Ազգերի առաջխաղացութեան, զարգացման
և քաղաքակրթման հետ առաջ են գալիս որոշ
հարցեր, որոնց մասին լսել և չխօսելը անկարե-
ւի է:

Ներկայ դարի առաջին օրերին, երբ լայնա-
տարած Ռուսաստանն իւր ամբողջութեամբ մեծ
փոփոխութիւնների շրջանը մտաւ, առաջ եկան
նոր-նոր հարցեր, նոր-նոր խնդիրներ, որոնց
լուծելու համար անհրաժեշտ էր կարծիքների
փոխանակութիւն, գիտական մտքերի պարզաբա-
նումն և զանազան թէօրեանների վերլուծումն: Նը-
ման հարցերի շարքին է պատկանում և սեռական
հարցը:

Մենք հայերս բաւական աղքատ ենք սեռա-
կան հարցի վերաբերեալ գրականութեամբ: Մին-
չև այժմս էլ մենք չենք թօթափել մեզնից այն
անտեղի ծածկամտութիւնը, որոշ հարցերի վերա-
բերմամբ, որի պատճառով շատ անգամ տուժել
ու զոհուել են շատերը: Թէպէտ մեր նպատակը
չէ ներկայ աշխատութեան մէջ խօսել վերոյիշեալ
«ծածկամտութեան» և նրա վատ հետեանքների

յոսին, բայց օգտւելով առթից, պէտք է մի աւելորդ անգամ ևս կրկնենք այստեղ այն ցաւալի բռնակալ յարաբերութեան համար, որ տիրում է մեզնում՝ շատ յաճախ ծնողների ու երեխաների մէջ:

Ծնողները, նամանաւանդ մայրերը պէտք է իրենց երեխաների վերաբերմամբ ոչ միայն ծնող, այլ և մեծ ընկեր՝ խորհրդատու հանդիսանան, նրանք պէտք է զարթեցնեն երեխայի մատաղ հոգու մէջ մի այնպիսի զգացմունք, որով երեխան ընդմիշտ կապուած լինի իւր ծնողների հետ բացի որդիական սիրուց նաև ընկերական սիրով: Այսպիսի զգացմունքներով օժտուած որդիներն իրենց ծանր վշտերի մէջ միշտ սիրտփանք ու խորհուրդ են որոնում իրենց ծնողների մօտ ինչպէս մտերիմ ընկերներին: Այս տեսակ ընկերական, մտերմական յարաբերութեան բացակայութեանը պէտք է վերագրել այն բազմաթիւ անձնասպանութիւններից շատերը, որ կատարւում են մեզանում պատանեկական ու երիտասարդական հասակում, հիասթափւած կեանքի գաղտնիքներից: Իսկպէս վերն էլ յիշեցինք, այս հարցը հեռուն կտանէ մեզ, այս հարցի մասին մենք կրթօսենք մի ուրիշ անգամ, իսկ ներկայիս մենք անցնենք մեզ հետաքրքրող խնդրի՝ սեռական կեանքի մի կարևորագոյն խնդրին՝ որդեծնութեան և մանաւանդ բաղմածնութեան հարցին:

Ներկայ դարում, երբ ապրուստի բոլոր միջոցները թանգացել են, երբ կեանքի աննօրմալ ընթացքի շնորհիւ մարդկային օրգանիզմը թուլացել, հիւանդութեան դրութեան է հասել, երբ

հաց վաստակելու խնդիրն այլևս այնքան էլ հեշտ չէ, երբ աշխատաւոր ձեռքն ամբողջ օրն անդադար աշխատելով, հազիւ է կարողանում օրուայ պարէնը հայթայթել, հաց և բնակարան ունենալ, երբ չքաւորութեան մէջ հիւծուող ընտանիքին ամեն մի նոր անգամ՝ երեխայ աւելանալը նոր չքաւորութեան, նոր զրկանքների դուռ է բաց անում, աւամայ առաջ է գալիս որդեծնութեան և մանաւանդ բաղմածնութեան հարցը:

Ներկայ պայմաններում հարց է առաջանում իւրաքանչիւր ամուսնացող զոյգի համար, թէ արդեօք պէտք է երեխաներ ունենալ ըստ ցանկութեան, թէ այսպիսի մի մեծ խնդրի մէջ պէտք է լինել հլու հպատակ բնութեան ցանկութեան և կամ «ճակատագրի» կոյր հասկացողութեան:

Հարցը պարզ է. պարզ է այն հասկանալի պատճառով, որ ամեն մի քիչ թէ շատ կրթուած, քիչ թէ շատ ինտելլիգենտ մարդ պէտք է հաշիւ տայ իւր բոլոր արարմունքների համար, իսկ մեծ՝ կարգինալ հարցերում պէտք է աւելի ծանրակշիռ լինել և չյափշտակել ներկայ մօմենտի, տրամադրութեան և ցանկութեան թելադրութեամբ, այլ աւելի հեռուն գնալ, ապագան աչքի առաջ պատկերացնել:

Որդեծնութեան հարցը կարգինալ հարց լինելով, պէտք է միշտ լաւ քննութեան առնել՝ ամուսնանալով պէտք է հարց տանք մեզ, թէ արդեօք եթէ երեխաներ ունենանք, կարո՞ղ ենք նրանց կերակրել, կրթել, ուսում տալ և հասարակութեան պիտանի անդամ դարձնել և այլն:

Թէ՛ այս բոլոր խնդիրներին երկրորդական ու երրորդական տեղ տալով՝ և աշխարհ բերել մի շարք երեխաներ, առաջնորդուելով նախ այն պրօբլէմով, թէ Աստուծոյ տուածն է, Ինքն էլ կը պահէ և կամ հինաւուրց խօսքերով թէ բազմացէք և լրցւէք աշխարհը...

Որպէսզի աւելի լաւ հասկանալի լինի մեզ ներկայ աշխատութիւնը, վերցնենք և քննենք որդեծնութեան հարցը Ֆրանսիայում:

Սոսկալի պատկեր... Ֆրանսիան մահանում է... ահա ֆրանսիական հրապարակախօսների ամենօրեայ սարսափահար բացականչութիւնները: Փարիզի, գիտութեան այդ գեղեցիկ տաճարի, քաղաքակրթութեան բարձր որրանի սիրուն մթնոլորտը այլասերւում է: Փարիզը դարձած է միայն հասակաւորների միջավայր, իսկ երեխաներ այնտեղ համարեալ գոյութիւն չունեն: Այնտեղ ինչպէս հարուստ բուրժուան, նոյնպէս և ինտելիգէնտ արխատօկրատն երեխաներ չունին և կամ սահմանափակւում են մէկ զաւակով, շատ սակաւ երկուսով:

Արխատօկրատիայի և բուրժուայի փափկասուն սեռը՝ ժպտերես և կենսուրախ փարիզուհին, ամօթ, ծաղր ու ծանակ է համարում երեխաներ ունենալը, նրանց հետ կապուե՞լն և կամ գտնում է անճոռնի և անէստէտիք, լինել ոչ «նորմալ» յղի դրութեան սէջ. նրանց հետաքրքրում է գիշերային ժիւղ-ֆիքսերը, ճոխ սեղանները. իսկ լինել մայր, տալ հայրենիքին պիտանի անդամներ, այդ մասին բոլորովին չի էլ մտածում Փարիզի բարձր դասակարգի կիներ: Ահա թէ ինչո՞ւ կենտրոնական Փարիզի սքանչելագործ

հրապարակները, գեղեցիկ ծաղկոցները ու ծառաստանները զուրկ են երեխաներից:

Թողնենք մի ըոպէ Փարիզի հարուստ, բուրժուայ դասակարգի թաղերն և անցնենք դէպի նրա արուարձաններն և ապա դառնանք դժբախտների վերջին հրաժեշտի օթեկանը, հռչակաւոր մօրգը:

Պրօլէտարիատի այս աղքատ թաղերում, փոշու և կեղտոտութեան մէջ թափթփուած են թուլակազմ և հիւանդոտ երեխաներ. այստեղ Փարիզի կենտրոնի հակապատկերն է՝ իւրաքանչիւր ընտանիքում աղքատութեան մէջ տառապում են մի շարք իրար յետևից աշխարհ եկած անզօր, թուլակազմ երեխաներ, որոնք թողնուած են ճակատագրին: Այստեղ են անվերջ հիւանդութիւնները, այստեղ են թոքախտն ու վնասական կործանիչ ախտերը:

Հիւանդ մայրն իւր բազմաթիւ որդիներով կիսաքաղցած սպասում է իւր ամուսնու՝ ընտանիքի միակ աշխատաւորի երեկոյեան վերադարձին:

Ահա և նա՝ յոգնած աշխատաւորը, իւր մի քանի գրողներով, ամբողջ օրը ցեխի կամ մուրի մէջ աշխատելուց յետոյ իւր բազմանդամ ընտանիքում. որքան էլ նա ցանկանայ բարւոքելու իւր դրութիւնը, իւր աղքատիկ ու տառապեալ կացութիւնը, նա չի կարող, որովհետև դժբախտ է, աղքատութեան մէջ տառապում է, դժբախտ է, որովհետև անկիրթ է, իսկ անկիրթ է, որովհետև իւր ծնողներն էլ աղքատ են եղել և կըթուլիւն տալու հնարաւորութիւն չեն ունեցել... Իսկ ի՞նչ պէտք է լինի այս նոր սերուն-

դի, թշուառ փողբրիկների դրուժիւնը պարզ է։
 չըստանալով ոչ մի կըթուլթիւն չունենալով ապ-
 րուստի միջոցներ, չկարողանալով գոհացում
 տալ իրենց ստամոքսի պահանջին, և վերջապէս
 զրկուած լինելով դաստիարակութիւնից, ապու-
 դայում մնում է միայն մի ճանապարհ— դիմել
 անազնիւ միջոցների, օրուայ պարէնը հայ-
 թայթելու համար. ահա այստեղ առաջ պիտի
 գայ գողութիւն, աւազակութիւն... և իրօք տը-
 գէտ և քաղցած երիտասարդը չըգտնելով աշխա-
 տանքի աղբիւր, չունենալով պաշտօն, ստիպ-
 ւած է դիմելու վերոյիշեալ անազնիւ միջոց-
 ներին։

Իսկ անուս և անդաստիարակ աղջկերքը,
 նոյն պատճառներով ստիպուած են զիջելու ու-
 նեւորների պահանջներին, իրենց մարմինը ծա-
 խելով, այսօր մէկին, վաղը միւսին, մինչև որ
 «հեշտ աշխատանքի» սովորած փողոցի այդ սոս-
 կալի կեանքը բոլորովին իւր գիրկը կառնէ և
 ճակատներին «անառակ» անունը կը դրոշմէ.
 բայց այս բոլորը երկար չեն տևիլ և ահա աւա-
 զակների շարքն ընկած երիտասարդը, իր յան-
 ցանքների համար կամ բանտերի փականքների
 տակ կը կորչի և կամ յուսահատուած կեանքի
 դառնութիւնից իրեն Սենայի անկուշտ ալիքնե-
 րի մէջը կընետէ. իսկ «հեշտ աշխատանքի» սո-
 վորած աղջիկը, տարիների ընթացքում տարա-
 ծելով այս ու այն կողմը վեներական գանազան
 ախտեր, և, վերջ ի վերջոյ կորցնելով իւր ար-
 տաքին գեղեցկութիւնն ու այլևս չկարողանալով
 մրցել իւր նոր ընկերակիցների հետ, դարձեալ
 իւր եղբօր յետևից պէտք է Սենայի մէջը նե-
 տուէ։

Մտէք այժմ մի ըոպէ տխրահուշակ Մօրգը,
 անյայտ անձնասպանների հրաժեշտի վերջին շի-
 նութիւնը և դուք ամեն օր կըտեսնէք նոր-նոր
 դիակների շարքեր ապակէ դադաղների մէջ ի
 ցոյց դրուած։ Ահա այստեղ մարդ աւամայ մը-
 տածում է՝ ով կամ ինչն է պատճառն այսքան
 անձնասպանութիւնների։ Պատճառը դաստիա-
 րակութեան և կըթուլթեան բացակայութիւնն է և
 եթէ մի ըոպէ աչքի անց կացնենք ստատիստի-
 կան, դուք կըտեսնէք, որ այդ անձնասպանների
 ամենամեծ տոկոսը ընկնում է անտէր ու խեղճ,
 աղքատութեան մէջ տառապող, քաղցածների
 վրայ, որոնք աշխարհ գալով ոչ կանոնաւոր
 դաստիարակութիւն, ոչ կըթուլթիւն և ոչ էլ ապ-
 րուստի միջոց են ստացել իրենց ծնողներից,
 իսկ կեանքի կուռմ՝ կոնկուրենցիայի մէջ յաղ-
 թուող հանդիսանալով՝ մնացել է միայն անձնաս-
 պանութեան դիմել. իսկ այդ ծնողները չեն նա-
 խատեսել, նրանք ըոպէի ազդեցութեան տակ,
 աշխարհ են բերել մի շարք երեխաներ և իրենց
 անծայր չքաւորութեան պատճառով չեն մտա-
 ծել դրանց ապագայի համար, այլ թողել են
 ճակատագրի բախտին ասելով թէ «Աստուծոյ տը-
 ւածն է, Ինքն էլ կըպահէ»։

Նոյն պատկերն են ներկայացնում Եւրոպա-
 յի ուրիշ կենտրոնատեղիները՝ հարուստ բուր-
 ժուան չի ուզում աւելի քան մի կամ ամենա-
 շատը երկու երեխայ ունենալ, որպէսզի իւր
 հարստութիւնը չբաժանուի շատ երեխաների մէջ
 մի քանի մասերի, իսկ այդ նոյն բարձր դասա-
 կարգի կանայք չըցանկանալով իրենց կապել ե-
 րեխաների հոգսերի հետ, այլ ամբողջովին նը-

ւիրուելով իրենց մարմնի գեղեցկութեան, հա-
խազգուշական միջոցներ են ձեռք առնում յղի-
ութեան դէմ. իսկ չքաւորները, չիսանալով հակա-
բեղմնաւորական միջոցներն և կամ չքաւորութեան
պատճառով հնարաւորութիւն չունենալով օգտ-
ւելու այդ միջոցներից, տարէց տարի աշխարհ
են բերում նոր-նոր էակներ, առանց զրա հա-
մար բարոյական իրաւունք ունենալու: Բայց
ահա ֆրանսիացի ազգասէր մեծ հրապարակա-
խօսը, գոռում, գոչում է թէ Ֆրանսիան մահա-
նում է... նա չէ աճում, նա այլասերւում է:
Այո, մահանում է, այլասերւում է և զրա պատ-
ճառն ոչ թէ ամբողջ Ֆրանսիայի ժողովուրդն է
այլ միմիայն հարուստ և միջին դասակարգը,
որոնք կարող էին ունենալ աւելի քան մի կամ
երկու երեխայ, ունենալով միջոցներ նրանց
կրթելու, դաստիարակելու և հետեւապէս պիտա-
նի անդամ դարձնելու թէ հայրենիքի և թէ պե-
տութեան համար:

Հարուստը, ինչպէս ասացինք, չի ուզում
որ իւր հարստութիւնը բաժանուի, նա ուզում է,
որ իւր միակ որդին ժառանգէ իր ունեցածը.
նրան ի՞նչ, թէ հայրենիքն ընկնում է և կամ պա-
տերազմի ժամանակ անհրաժեշտ է գիտակից
զօրք, թշնամու դէմ յաղթութիւն տանելու հա-
մար. հոգ չէ այդ, որովհետեւ զրա համար կայ
մի այլ դասակարգ, որը ճիշտ է հիւժուում է չը-
քաւորութեան մէջ, բայց հարկաւոր դէպքում
նա կարող է տալ պահանջուող ոյժը, պատերազ-
մի դաշտն արիւնով, իսկ բազմաշատ ընտանիքի
անդամներին արցունքով յեղյեղելու համար:

Ահա այսպիսի աննօրմալ դրութիւնից առաջ

է գալիս չքաւորների բազմացումն, իսկ հա-
րուստների և միջին դասակարգի պակասումն և
եթէ սրա վրայ աւելացնենք նաեւ օր-օրի վրայ ա-
ճող թանգութիւնը, թէ մթերքների, թէ բնա-
կարանների և թէ այլ պիտոյքների, այն ժամա-
նակ կստացուի ներկայ անմխիթար դրութիւն՝
իսկ ապագայում ո՞վ գիտէ թէ ի՞նչ սարսափելի
դրութիւն պիտի ստեղծուի:

Այո նոյն պայմանների մէջ էր, երբ 18-րդ
դարում անգլիացի հռչակաւար գիտնական Բօբերա
Մալթուսը ցոյց տուեց, թէ ի՞նչպէս ժողովուրդն
աճում է երկրաշափական պրօգրէսով, այսինքն
մէկից երկուս, երկուսից չորս, չորսից ութ, 16,
32 և այլն, այն ինչ ապրուստի միջոցները թուա-
բանական պրօգրէսով են աճում, այսինքն
մէկից երկուս, երեք, չորս, 5, 6 և այլն:

Ճիշտ է, Մալթուսն իւր բերած օրինակով,
այսինքն արդիւնաբերութեան զարգացման և
ժողովրդի բազմացման յարաբերութեամբ, դեռ
ևս չէր տուել ժամանակի իսկական դրութիւնը,
բայց որ Մալթուսը ճշմարտութիւնն է գրի ա-
ռել, տալով մեզ որդեծնութեան հարցում ուղիղ
հասկացողութիւն այդ իրողութիւնն է:

Մալթուսի խօսքերին թէ «Մարդ չպէտք է
աշխատի բերել աւելի երեխաներ, քան իւր ու-
ժերը ներում են. նրանց կերակրելը, մեծացնելը»,
պէտք է աւելացնել և դեռ էլ աւելի հեռուն ի
նկատի առնել, որովհետեւ միայն կերակրելը դեռ
բաւական չէ, անհրաժեշտ է երեխային դաս-
տիարակել, կրթել, գոնէ որոշ աստիճանի ուսում
տալ ու դարձնել նրան ուժեղ զինուոր ներկայ
կեանքի փոթորկալից կռուի համար: Ով որ այս

անել կարող է, նա թող ունենայ երեխաներ, նա թող սերունդ առաջացնող հանդիսանայ, որովհետեւ մարդկային պարտականութիւնը միայն երեխաներ առաջ բերելու մէջ չէ, գա շատ քիչ է, գրա հետ միասին, այդ աշխարհ եկող մանկանը պէտք է բարիքներ տալ, կեանքի քաղցրութեանը, բերկրանքին մասնակից անել և ոչ թէ փշոտ ճանապարհի, դառն պտուղներին ենթարկել:

Մի ժամանակ այս հարցով զբաղւող մեծ գիտնականներից ոմանք առաջարկեցին երիտասարդներին ամուսնանալ այնպիսի հասակում, երբ նրանք նիւթականապէս ապահովւած են ընտանիք պահելու համար: Անշուշտ, այդ հեղինակաւոր անձնաւորութիւններն ի նկատի ունէին այդպիսով սեռական կեանքը բնական—նօրմալ դարձնելու, այսինքն, ամուսնացողները՝ նիւթականապէս ապահովուած լինելով՝ ստիպուած չլինեն զանազան հակաբեղմնաւորական միջոցների դիմելու: Այս վարդապետութեան գլխաւորներից մէկը դարձեալ հանդիսանում է Րօբէրտ Մալթուսը, որը՝ ապրելով 18-րդ դարում, ամուսնանալու համար ժամանակ դրաւ 25 տարեկան հասակը: Այս տարիքը իրօք բժշկական տեսակէտից հանդիսանում է իբրեւ սեռական հասունութեան ժամանակ. բայց ասացէք, խնդրեմ, այդ հոգին է ներկայ դարի երիտասարդներից 25 տարեկան հասակում այնքան ապահովուած, որ կարողանայ ամուսնանալ և ընտանիք պահել: Անցան 18-դ, 19-դ դարերը, թեւեւ 20-րդ դարն, իւր կեանքի սուղ և բազմակողմանի պահանջներով. պահանջներ, որոնց բաւականութիւն տալու հա-

մար ոչ թէ 25, այլ 35 տարեկան հասակը միայն գուցէ թոյլատրի. ես դեռ չեմ խօսում բարձրագոյն կրթութիւն ստացողների համար, որոնք սովորաբար աւարտում են 26—27 տարեկան հասակում կամ շատ անգամ էլ ուշ, իսկ այնուհետեւ նրանց անհրաժեշտ է էլի 4—5 տարի իրենց մասնագիտութեան մէջ փորձուելու և յետոյ միայն քիչ ու շատ վայելելու աշխատանքի պտուղները: Այսպիսով ուրեմն մենք ապրելով ոչ թէ 18-դ, այլ 20-դ դարում, պէտք է Մալթուսի տուած 25 տարին հասցնենք 35-ի, իսկ ապագայում 40-ի և գուցէ էլ աւելի...

Բայց միթէ հնարաւոր է մի առողջ երիտասարդից պահանջել չամուսնանալ մինչև 35—40 տարեկան հասակն և դրա հետ միասին նրան ստիպել ժուժկալ կեանք վարելու, խոյս տալով զանազան ծախու մարմիններից... Սա անհնարին է և մենք կարող ենք պնդել, որ նման պահանջը միայն մի ուղի ցոյց կը տայ երիտասարդութեանը՝ դէպի փողոցի աղջկերքը, որոնք՝ իրենց մարմինը ծախելով՝ միաժամանակ իրենց այդ կլիէնտներին վեներական ախտերով պէտք է հիւրասիրեն:

Մալթուսի և նման քարոզիչների թէօրիան այսօր էլ շատ է տարածուած: Քիչ չեն մեղաւորում 35—40 տարեկան չամուսնացած պարոնների թիւը. բայց և այդ դասակարգն է, որ նեցուկ է հանդիսանում պրօստիտուցիայի տարածման:

Սեռական հասունութեան հասած առողջ տղամարդը չկարողանալով գտնել իւր բնական պահանջները, դիմում է փողոցի շրջիկ աղ-

1003
10184

ջիկներին. այստեղ նա ազատ է իւր բոլոր արարմունքների մէջ, այստեղ նա կապւում չէ մշտականապէս նրան պահելու, կերակրելու հոգսով և ոչ էլ պատասխանատու է նրա յղիանալուն:

Բայց միթէ Մալթուսի փափագածը սրանով իրագործւում է. միթէ պարզ չէ, որ այս ուշ ամուսնացողներն (կամ ընդմիշտ չամուսնացողներն) են պրօստիտուցիայի զարկ տուողներն և եթէ տարեց տարի, ինչպէս այդ ստատիստիկան է ցոյց տալիս, պրօստիտուտկաների թիւը շատանում է, դա պարզ ապացոյց է, որ զգացւում է դրանց պահանջը, իսկ ստիպել 35—40 տարեկան երիտասարդներին ամուրի և միաժամանակ ժուժկալ մնալ, դա անկարելի է—հետեւապէս արսուրդ:

Այսպիսով եւեթմն Մալթուսի տուած դասը՝ ուշ ամուսնացողներն, որոնք անկէտից, աղքատութեան դէմ կռուելու են, այնքան էլ նպատակայարմար չէ, որովհետեւ ինչպէս դիտէք, պրօստիտուցիայի և դրա հետ միասին վեներական հիւանդութիւնների տարածումն աւելի սոսկալի է, քան չքաւորութիւնը. ապա եթէ այդպէս է ինչ անել:

19-դ դարում, Մալթուսին հետևողները, յարգ նկատում էին իրենց վարդապետութեան անիրագործելի և աննպատակայարմար լինելը, դրա համար էլ առաջ անցան նոր լօզունգներ, որով և հիմք դրուեց նոր Մալթուսականութեան (նէօմալթուզիանիզմ), Անգլիացի գիտնական Զօն Ստիւարտ Միլլն և ապա նամանաւանդ Ֆրէնսիս Պլէշը, որը և նոր Մալթուսականու-

թեան իսկական հիմնադիրն է ընդունւում, ուժգին կերպով զարկ տուին նոր վարդապետութեանը, առաջարկելով ամուսնանալ ժամանակին, բայց եթէ որեւէ պատճառով ամուսնացողները չեն ցանկանում երեխաներ ունենալ կամ նրանցով ծանրաբեռնուել, այդ դէպքում գործադրուին զանազան հակաբեղմնաւորական կամ նախագուշական միջոցներ,

Այսպիսով ուրեմն նոր վարդապետութիւնը մի կողմից չէր ստիպում հասունացած տղամարդուն ամուրի կեանք վարելու և իւր սեռական պահանջի դէմ կռիւ մղելու, իսկ միւս կողմից պակասում է պրօստիտուցիայի մի գլխաւոր նեցուկը, որով և անշուշտ պրօստիտուցիան կը թուլանար և հետեւապէս վեներական ախտերը չէին ընդունիլ այն լայն չափերը, ինչ որ կլինէր պրօստիտուցիայի ուժեղ տարածուած լինելու դէպքում:

Նոր վարդապետութիւնը շուտով մեծ ընդունելութիւն է գտնում Եւրոպայի բոլոր պետութիւնների մէջ. ոչ միայն բժիշկները, իրաւաբանները կամ էկօնօմիօսները, այլ և բարոյախօսներն (մօրալիստները) ընդունում էին հակաբեղմնաւորական միջոցների գործադրութիւնը, որովհետեւ դրա մէջ նրանք չէին գտնում անբարոյական ոչինչ. եթէ եղաւ մէկը, որ պայքար մղեց նոր-մալթուսականութեան դէմ գա Դերմանիայում սօց.-դեմօկրատների գլխաւոր՝ Ա. Բէբէլն էր, որը ժողովրդի աճման՝ խիստ բազմացման մէջ, գտնում էր ապագայ յաղթութեան զրաւականը, տիրող ոչ գեմօկրատիկ կարգերի դէմ:

Բէքէլի այդ դատողութեան դէմ դուրս եկան ուրիշ գիտնականներ, որոնք պարզաբանելով, ստատիստիկայով ցոյց տուին, որ ամենախիստ սերունդ արտադրողը չքաւոր դասակարգը լինելով, ուրեմն և ամենից շատ պէտք է բազմանան ոչ թէ բանիմաց ու գիտակից աշխատաւորները կամ բանուորները, որին Բէքէլը փափագում էր, այլ խեղճ ու կրակ օրուայ ճաշին կարօտ աղքատները, որոնցից միմիայն ինչպէս վերն էլ յիշեցի, անծայր և աղքատութեան պատճառով ուրիշների հաշուով ապրող աւագակներ ու (պարագլխներ) գողեր պէտք է աւելացնենք, որոնք ոչ միայն կը նպաստեն բանուորական հարցին, այլ ընդհակառակը խոչնդոտ կը հանդիսանան բանիմաց պրօլետարիատի պահանջներին: Պրօֆ. Ֆօրէլը հերքելով Բէքէլի այդ վարդապետութիւնը, յիշեցնում է Չինաստանն իւր բոլորն ազգաբնակչութեամբ, բայց ուր է այդ բազմամարդ, կարիքների մէջ մինչև կոկորդ ընկղմուած երկրի ոյժը. ոչ պարոններ, մեզ հարկաւոր չեն այդպիսի առատ պտղաբերութիւն, որպիսին Չինաստանն ունի, յաղթութիւնը ոչ թէ զօրքի բազմութիւնիցն է կախուած, այլ նրա որակից, որին իրրև փաստ կարող են ծառայել վերջին պատմական եղելութիւնները:

Ուրեմն ամուսինների բարոյական պարտքը կայանում է ոչ թէ միայն առատ սերունդ առաջացնելու մէջ, այլ գիտակից և օգտակար քաղաքացիներ տալու և հետևապէս սեռական ախտը չպէտք է միայն բոսկալի բաւականութեան ակտ լինի, այլ պէտք է նախատեսնէ ապագան. երիտասարդ ամուսինները պէտք է մը-

տածեն, որ այդ ակտի հեռանքը պէտք է լինի նոր էակ, նոր կեանք և ինչպէս դր. Բէքէլսն է նկատում, ծնողները պէտք է նախ քան երեխաներ աշխարհ բերելը, մտածեն՝ թէ արդեօք կարո՞ղ են այդ անմեղ աշխարհ բերած փոքրիկներին կերակրել, կրթել, դաստիարակել, թէ՞ չէ: Կլուեն ձու դնելով ուրիշ թուշուանների բների մէջ, նա չէ մտածում այդ ձուերից դուրս գալիք ապագայ թուշիկների համար, բայց մենք մարդիքս կկուենք չենք...

19-դ դարում նոր-Մալթուսականութեան յարեցին համարեայ բոլոր ժամանակի այդ հարցով հետաքրքրուողները. նրանք արդարացի կերպով գտնում էին, որ հակաբեղմնաւորական միջոցները համարեա միշտ անհրաժեշտ են իւրաքանչիւր ընտանիքում: Միւսմէյնի յայտնի գիտնական Կրուքէրը պարզ կերպով ցոյց տուեց, որ համարեա բոլոր ընտանիքներում վրայ է հասնում մի ժամանակ, երբ անհրաժեշտ է հակաբեղմնաւորական միջոցների գործադրութիւնը, որովհետև այդ պահանջում են ոչ միայն տնտեսական պայմանները, այլ և կնոջ ֆիզիքական կազմը՝ առողջութիւնը:

Շատ ընտանիքներում քանի որ երեխաների թիւը սահմանափակ է, նրանց ծնողները հեշտութեամբ են կերակրում, ուսում տալիս, բայց երբ այդ երեխաների թիւը անցնում է որոշ սահմանից, որը դժուար է որոշել, այն ժամանակ արդէն ընտանիքն իւր անդամներով դէպի կորուստն է դիմում, առաջ են գալիս վտիտ, թուլակազմ, հիւանդոտ երեխաներ, որոնց առողջութեան համար պահանջում է աւելի մեծ

լնամք, որպիսին ընտանիքի մայրը՝ ծանրաբեռ-
նուած լինելով հոգսերով՝ չի կարողանում տա-
նել, հետևապէս այստեղ արդէն անհնար է զառ-
նում կարգապահութեան, մաքրութեան և կրթի-
ման վրայ հսկելն և ընտանիքի մէջ բուն են
դնում մի կողմից զանազան հիւանդութիւններ,
իսկ միւս կողմից անդաստիարակութիւնը՝ վատ
հակումները կամ արատները:

Կան և ուրիշ շատ հիմունքներ, որոնք պա-
հանջում են առանձին անհատներից ժամանա-
նակաւորապէս կամ ընդմիշտ խոյս տալու որ-
դեծնութիւնից:

Եւ իրօք, ով չէ ծանօթ այն բոլոր կո-
րստաբեր հետեանքների հետ, որ առաջ են բե-
րում գինեմոլութիւնը, սիֆիլիսն և թոքախտը
ժառանգականութեան օրէնքով:

Բաւական է մեզ եթէ յիշենք այն վնասները,
որ հասցնում է մեզ ալկօհոլը. օղու կամ գինու
առատ գործածութիւնն ոչ միայն իրեն գործա-
ծողին է վնասում ու քայքայում առողջութիւնը
ֆիզիքապէս և մտաւորապէս, այլ և ժառանգա-
կանութեան շնորհիւ այդ քայքայումը՝ հիւան-
դագին դրութեան է հասցնում նրանց ապագայ
սերնդին՝ որդիներին, թոռներին և այլն:

Ահա Լ. Մինօրի, յայտնի հակաալկօհոլական
պրօպագանդիստի օրինակը, որտեղ պարզ կեր-
պով երևում է այդ աղէտաբեր արատի կործա-
նիչ լինելը:

Ադա Ուիկէ անուն յայտնի թափառական
գինեմոլ և միաժամանակ աւագակ մի ամբերի-
կացի, որ ծնուել էր 1740 թուին և ապրում էր
մինչև 19-դ դարի սկզբները, առաջ է բերած

սերունդ 830 հոգուց, որոնցից 709 հոգու մա-
սին ունինք հետեւալ մանրակրկիտ տեղեկու-
թիւնը: Նրանց մէջ եղել են.

106 ամուրիներ,

181 պրօստիտուտականեր,

142 մուրացիկներ,

64 անկեղանոցներում ապրողներ,

76 յանցագործներ, (գրանցից 7 մարդաս-
պաններ են եղած):

Համարեայ բոլորն էլ քիչ ու շատ գինեմոլ-
ներ են եղած, եթէ հաշուենք այդ մեծ ընտանի-
քի անդամների բանտում անց կացրած ժամանա-
կը, դուրս կգայ 116 տարի, իսկ հասարակաւ
ծախքերով նրանք ապրել են 734 տարի 5-դ սե-
րունդի համարեա բոլոր կանայք պրօստիտուտ-
կաներ են եղած, իսկ տղամարդիկ յանցագործ-
ներ:

Այդ ընտանիքը կառավարութեան 75 տա-
րուայ ընթացքում, հաշուելով այն բոլոր ծախ-
սերը, որ արուած են դրանց բանտերում պա-
հելու համար, մուրացիկներին օգնելու և ընդ-
հանրապէս նրանց տուած վնասները կառավա-
րութեան, նստել է 5 միլիօն մարկ:

Նոյն կորստաբեր հետեանքն ունեն սիֆի-
լիսը, թոքախտը և մի քանի այլ հիւանդութիւն-
ներ, որոնց պատճառով անհրաժեշտ է հակա-
բեղմնաւորական (նոյնպէս հակավարակիչ) մի-
ջոցների գործածութիւնը:

Որդեծնութեան չափաւորումն՝ սահմանա-
փակումն ինչպէս վերն էլ յիշեցինք՝ պահանջում
է և կնոջ առողջութիւնը:

Գիտական անվերջ փորձերն ու քննութիւ-

նը ցոյց են տալիս, որ խիստ փաստակար արդե-
ցութիւն է անում յաճախակի որդեծնութիւնը
կնոջ առողջութեան վրայ: Միջին և նամանա-
ւանդ չունեւոր դասակարգի կանայք, նիւթակա-
նապէս անապահով վիճակի մէջ լինելով և ծան-
րաբեռնուելով բազմապատ ընտանիքով, են-
թարկւում են սովորաբար ջղային և հիստերի-
քական հիւանդութեան: Տարէց-տարի պարբերա-
բար ծնելով երեխաներ և տանելով միաժամա-
նակ ընտանիքի հոգսի ծանրութիւնն իրենց վը-
րայ, առանց դայեակների և աղախիների, նը-
րանք բոլորովին թուլանում են, ուժգին կերպով
փաստելով ջղային հիւստիալային ամբողջ կազմը,
միաժամանակ և ծննդաբեր օրգանը՝ հնարաւո-
րութիւն չունենալով հանգստանալու և նախնա-
կան նօրմալ դրութեան գալու, նոյնպէս հիւան-
դանում է և ստացւում են այնքան շատ տա-
րածւած զանազան կանացի հիւանդութիւններ:

Բացի վերոյիշեալ պատճառներից շատ յա-
ճախ բժիշկը ստիպուած է լինում այս կամ այն
կնոջը խորհուրդ տալ խոյս տալու յղիութիւնից:
Այսպիսի դէպքերում յղիութիւնից խոյս տալու
ամենալաւ միջոցն կլինէր ժուժկալութիւնը,
բայց կեանքի մէջ եղած օրինակները գալիս են
համոզելու բժշկին, որ նման խորհուրդը, ինչպէս
ժուժկալութիւնը, բոլորովին անելորդ է, քանի որ
այդպիսի դէպքերում նրանք չեն կատարում
բժշկի տուած խորհուրդն և վերջապէս կարիք
էլ չկայ ժուժկալութիւն պահանջել այն երիտա-
սարդ ամուսիններից, որոնք կարող են աւելի
հեշտութեամբ գործադրել հակաբեղմնաւորական
միջոցներ: Վերջապէս հակաբեղմնաւորական մի-

ջոցների կարիքը զգացւում է և մի շարք հի-
ւանդութիւնների ժամանակ, որոնք ճիշտ է թոյլ
չեն տալիս կնոջը յղիանայ ու երեխայ ծնել,
բայց միաժամանակ այդ հիւանդութիւնները չեն
խանգարում պսակուել և ապրել ինչպէս ամու-
սիններ. այդպիսի հիւանդութիւնների կարգին
պէտք է վերագրել երիկամունքների խրօնիքա-
կան բորբոքումն, կոնքի անկանոնութիւնը,
կանացի կրծքերի յետամնացութիւնը (փոքր մը-
նալը), խիստ առաջ գնացող պակասարիւնութիւ-
նը, վեներական հիւանդութիւններ, արգանդի
զանազան հիւանդութիւններ և այլն. իսկ զինեմօլ-
ները, թոքախտաւորներն և սիֆիլիսիկները,
որ անպայման պէտք է գործադրեն հակաբեղմ-
նաւորական միջոցներ, կամ պէտք է խոյս տան
սեռական յարաբերութիւնից, այդ պահանջը
միանգամայն իրաւացի է, որովհետեւ ոչ մէկը
մեզնից չունի ոչ իրաւական և ոչ բարոյական ի-
րաւունք, ծնել՝ աշխարհ բերել թոյլ, հիւանդու-
թեան մէջ տառապող մի խեղճ հիւանդոտ էակ:

Ըստ պրօֆ. Ֆօրէլի, բժիշկը նոյնիսկ խո-
չընդոտ պէտք է հանդիսանայ, թոքախտաւորնե-
րին, թերակատար բժշկուած սիֆիլիսոտներին
կամ սուսանակով հիւանդներին և կամ հոգեկան
հիւանդներին ամուսնանալու:

Հակաբեղմնաւորական միջոցների գործա-
դրութեամբ—ինչպէս տեսնում ենք հնարաւո-
րութիւն է տրւում հիւանդոտներին վարել սե-
ռական կեանք առանց ռիսկի, աշխարհը լցնելու
անգամալոյծներով և ապուշներով:

Միւս կողմից էլ երիտասարդները հնարա-
ւորութիւն կունենան ժամանակին ամուսնանա-

լու, առանց վախենալու բազմաթիւ սերնդի կերակրելու, խնամելու հոգսից և այսպիսով գոնէ որոշ չափով կը պակասեն այն բազմաթիւ գէշքերը, երբ ջանել աղջիկները ստիպուած չեն լինիլ ամուսնանալու ծերութեան դուռը հասած տղամարդկանց հետ, որոնք ճիշտ է, այդ ժամանակ ապահովուած են լինում նիւթականապէս, բայց դրա հետ միասին կորցրած են լինում և իրենց թարմութիւնը ամուրիութեան ժամանակ:

Այսպիսով ուրեմն այժմ պարզ է հակաբեղմնաւորական միջոցների անհրաժեշտութիւնը որոշ գէշքերում, որը թոյլատրւում է և օրէնքով հակառակ անթոյլատրելի վիժմանը:

Գերմանիայում օրէնքով պատժւում են նոյն իսկ նրանք, որոնք փորձում են վիժում առաջ բերելու: Գերմանական օրէնսդրութիւնը, նոյնպէս շատ ուրիշ պետութիւններ ամեն միջոցներ ձեռք են առնում պատժելու վիժում առաջացնողին. այս բանը շատ պարզ է և իրաւացի, քանի որ ինչպէս գիտենք, վիժումն շատ յաճախ վտանգի է ենթարկում մօր կեանքը. բայց սրա հետ միասին չպէտք է մոռանալ, որ եթէ օրէնքը յանուն մօր անձի առողջութեան, պաշտպանում է արգանդում եղած երեխայի կեանքը, այդ գէշքում յանուն այդ նոյն օրէնքի՝ կառավարութիւնները պէտք է աշխատեն ոչնչացնելու վիժում առաջացնելու գլխաւոր սօցիալական պատճառներն և, պէտք է վերջ տան հէնց իրենց պարսաւանքին՝ անպսակ մայրերի և ընդհանրապէս պէտք է բարւոքել մայրերի սօցիալական պայմանները (ապաստանարան մայ-

րերի և յղիների, ապահովագրութիւն մայրերի և այլն):

Զարմանալի կերպով օրէնքը ինքն իրեն հակասում է, ինչպէս այդ դիտում է Շտրայտբերգը ըստ գերմանական օրինաց (§ 218 Die Reichs-straf-gesetzgebung u. neue Beleuchtung, Oranienburg 1914). ապօրինի յղիութիւնը նկատուած է ինչպէս մեղք և անարգանք, բայց միևնոյն ժամանակ այդ նոյն սաղմի կեանքն ապօրինի մօր արգանդում ընդունւում է սրբազան իսկ այդ նոյն ծնունդ երեխայի կեանքը դարձեալ ենթարկւում է ծաղր ու ծանակի ինչպէս ապօրինի զաւակ: Սա արդէն հակասութիւն է, եթէ մենք գիտենք մօր արգանդում ապօրինի յղիացած երեխային պաշտպանել, ասել է ծնունդից յետոյ ևս առաւել պէտք է շարունակենք պաշտպանել և ոչ թէ ծաղր ու ծանակի ենթարկել:

Մենք խորապէս համոզուած ենք, որ պատժի պէտք է ենթարկուեն այն բոլոր անձնաւորութիւնները, որ բժշկութիւնը դարձրել են մի տեսակ «փեշակ» միայն հարստանալու համար, նամանաւանդ երբ զանազան տիպիկ յայտարարութիւններով այդ «փեշակաւորները» յայտնում են իրենց պատրաստակամութիւնն օգնելու կամ աւելի պարզ՝ ընդհատելու բեղմնաւորուած սաղմի զարգացումն: Պետութիւնների օրինաց զրքերը գալիս են պաշտպանելու մօր արգանդում գտնուող սաղմի կեանքը, հակառակ դիպուածում սաղմին փասս հասցնողները պատժւում են վերոյիշեալ օրէնքներով, իրաւագուրկ լինելով և այլն. խիստ պատժի է ենթարկւում նոյնպէս

յղի կինը, երբ նա վիժում է առաջացնում, յղիութիւնից ազատուելու համար. որ «փեշա-կաւոր» վիժում անողներին դատելը արդարացի է, դրան բացասել անկարելի է, բայց որ մօր վերաբերմամբ օրէնքները այդքան խիստ են, դա դեռ կասկածելի է: Ինչպէս գիտենք իրա-ւաբանօրէն մարդկային իրաւունքներն սկսում են ծնուելուց անմիջապէս, իսկ թէ արգանդում գտնուող սաղմը պէտք է օգտուի որոշ իրաւունք-ներից, դա բաւական բարդ խնդիր է, իսկ մօր վե-րաբերմամբ պէտք է ասել, որ պետութիւնների օ-րէնքներն աւելի քան խիստ են: Եւ իրօք միթէ քիչ են այն դէպքերը, երբ նահապետական, մաքուր ընտանիքի պարկեշտ-աղջիկը հակառակ իւր ցան-կութեան ենթարկուել է առեւտրական և բռնա-բարման, որին հետեւել է յղիացումն և կամ այդ նոյն պարկեշտ աղջիկը հակառակ իւր խոր հա-մողմունքներին, ըոպէի ազդեցութեան տակ խաբուել է սիրա՞ երիտասարդից, անձնատուր լինելով նրան, բայց որը յանկարծ խաբող է հանդիսացել և իւր ըոպէական կրքերին բաւա-կանութիւն տալուց յետոյ թողել, հեռացել է անդառնալի կերպով, իսկ խեղճ աղջկին՝ ար-ցունքն աչերին, սիրտը կծկուած՝ թողել, է հա-սարակութեան անողոք կարծիքին, խօսակցու-թեան նիւթ, ծաղր ու ծանախի առարկայ. մի-թէ այսպիսի դէպքում այդքան խիստ դատա-պարտման պէտք է ենթարկուի խեղճ կինը և միթէ չպէտք է նա ազատուի, հակառակ իւր ցանկութեան իրեն կապած էակից. նոյնը կա-րող է լինել և բժիշկների հետ. և շատ անգամ ազնիւ բժիշկը մնում է երկու սրերի մէջ տեղը՝

մի կողմից ընտանիքի, երբեմն պարկեշտ կոչուած, բայց հակառակ իւր ցանկութեան յղիացած աղ-ջիկն իւր աղաչանքով ու աղի արցունքներով խնդրում է նրան օգնել, ազատել ծաղրի առար-կայ, նշաւակ լինելուց, իսկ միւս կողմից օրէնքն է խօսում իւր հուժկու յօդուածներով:

Ահա այստեղ խնդիրը բարդ է, մեր խղճի առաջն է դրուած կշիռը, որի մի կողմը կախ-ուած է օրինաց հրամայողական գիրքը, իսկ միւս կողմը խաբուած աղջկայ աղի արցունքը: Եւ մարդ ակամայ անցնում է յիշողութիւնների անհուն տարածութիւնը, առաջ են գալիս մար-դասպաններ, կողսպտիչներ, ամեն կարգի ոճ-րագործներ, որոնք պէտք է դատապարտուէին ու ենթարկուէին աքսորման, իրաւունքների զրկման, բայց երբեմն բոլորովին արդարացի կերպով, ազատ են ճանաչուած նոյն օրինագր-քի, նոյն դատաւորների միջոցով: Մեր յիշողու-թեան մէջ պատկերանում է մայրաքաղաքի խո-շոր բարերարի, երիտասարդ դիակը, արիւնա-թաթախ ընկած մի բարձրագոյն կրթութիւն ստացած բժշկի գնդակից, այն էլ առանց հիմ-նական լուրջ պատճառների, գուցէ միայն սի-րային հողի վրայ, ըոպէական ազդեցութեան տակ, տաք գլխի թելադրութեամբ. մի կեանք, որ դեռ պէտք է ապրէր և օգտաւէտ լինէր ոչ միայն իրեն և իւր մտերիներին, այլև մի ամ-բողջ հասարակութեան, մի ամբողջ պետութեան, բայց այժմ անշնչացած ընկած է, իսկ սպանողը արդար է կացուցուած. բայց արդեօք աքսորդ չէ՞ տեսնել այդ նոյն բժշկին դատապարտուած

աքսորման, իրաւունքներէց զրկուած, արհեստական վիժում անելուն համար...

Ինչպէս տեսնում ենք, խնդիրը բարդւում է և մենք, դուրս չգալու համար մեր ծրագրից, թողնենք նման գէպքերն և անցնենք մեր նիւթին:

Խօսելով հակաբեղմնաւորական միջոցների մասին, պէտք է յիշենք, որ այդ միջոցները բացի նրանից, որ արգելք են հանգիստանում բեղմնաւորման, նրանք մեծ դեր են խաղում և ինչպէս հակավարակիչ միջոցներ վեներական ախտերից. ում չեն յայտնի վեներական ախտերի պատճառած ահագին վնասներն և ում չէ յայտնի, որ տղամարդիկ աւելի շատ են հիւանդանում քան կանայք, շնորհիւ իրենց սանձարձակ սեռական ձգտումներին, որոնց գոհացում տալու համար դիմելով շրջիկ աղջիկների, որոնք կարելի է ասել, համարեա բոլորը, առանց բացառութեան, հիւանդ լինելով վեներական ախտերով ներկայանում են ինչպէս վարակման աղբիւր: Այստեղից է ահա սկսւում ընտանիքի դժբախտութիւնը, այստեղ է կնոջ ու երեխաների հիւանդութեան իսկական բոյնը. վարակուած տղամարդը վեներական ախտերի թոյնը բերելով իւր օձախը, վարակում է իւր կնոջն և ապա երեխաներին:

Հակաբեղմնաւորական կամ ներկայ դիպուածում հակավարակիչ միջոցների գործածութիւնն այսպիսի գէպքերում ևս անհրաժեշտ է, որպէսզի հիւանդ տղամարդը չկարողանայ վարակել իւր կնոջը:

Միաժամանակ, նոյն հակավարակիչ միջոց-

ները պէտք է գործադրուին կասկածելի կանանց հետ սեռական յարաբերութեան ժամանակ. եթէ երիտասարդի կամ պատանու սեռական ձգտումները չեն հնազադւում ժուժկալութեան, այդ դէպքում նրանք պէտք է լինեն չափազանց զգոյշ իրենց սկզբնական անփորձ քայլերին, նրանք բազմակողմանի կերպով պէտք է ծանօթանան վեներական ախտերի քայքայիչ հետեւանքների հետ, նրանք պէտք է իմանան այն բոլոր հակավարակիչ միջոցները, որոնց գործադրութեամբ գոնէ որոշ չափով կարելի է ապահովել առողջութիւնն և վերջապէս այդ երիտասարդները նախ պէտք է իմանան, որ չկայ և ոչ մի շրջիկ կին՝ պրօստիտուտկայ, որ վարակուած չլինի վեներական ախտով և երկրորդ, նրանք պէտք է մտածեն, որ ոչ միայն պրօստիտուտկան այլ և մնացած կանայք, որոնք զալիւ ու ենթարկւում են նրա սեռական պահանջներին բաւականութիւն տալուն, կարող են նոյնպէս հիւանդ լինել: Մենք կրկնում ենք, որ վերջին դէպքերում, առանձնապէս ի նկատի առնելով սոստանակի (трипперъ) շատ տարածւած լինելը, կարելի է վարակուել և ամենամաքուր ճանաչուած կնոջից:

Այս հակավարակիչ միջոցների մասին մենք կրդառնանք հակաբեղմնաւորական միջոցների թւում. որպէսզի մեզ համար պարզ լինի հակաբեղմնաւորական միջոցների նպատակայարմար գործադրութիւնն և նշանակութիւնը, մի քանի խօսքով նկարագրենք բեղմնաւորութեան ընթացքը: Բեղմնաւորումն կատարւում է հետեւեալ կերպով՝ սեռական յարաբերութեան ժամանակ

արական միլլիօնաւոր սերմնորդները (сперматозоидъ) սերմնահեղուկի հետ միասին ընկնելով հեշտոցի մէջ և ապա այգտեղից արգանդի բերանի միջոցով ծծուելով արգանդի մէջ, այդ միկրոսկոպային փոքրիկ մարմիններն իրենց սեփական շարժումներով անցնում են դէպի ձուանցքը, որտեղ և սովորաբար բեղմնաւորում են հանդիպելով կանացի ձուին, որը ձուարանից իջնում է դէպի արգանդը: Բեղմնաւորուած ձուն հասնելով արգանդին, կպչում է նրա մաղասամաշկին և ապա շրջապատուելով այդ մաղասամաշկի ծալուածքներով սկսում է զարգանալ:

Այս կարճ նկարագրութիւնից մենք տեսնում ենք, որ բեղմնաւորման խոչնդոտ կարելի է հանդիսանալ այն ժամանակ, երբ մենք որևէ միջոցով թոյլ չտանք առնական սերմին՝ սերմնահեղուկին մուտք գործելու արգանդի մէջ:

ՀԱԿԱՖԵՂՄՆԱԻՈՐԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Բոլոր եղած հակաբեղմնաւորական միջոցները բաժանուած են երկուսի՝ ընական և արուեստական: Արուեստական միջոցներն էլ իրենց կողմից դարձեալ բաժանուած են երկուսի՝ մեխանիքական և քիմիական: Մեխանիքական միջոցները նրանք են, որոնց գործադրութեամբ այս կամ այն եղանակով խանգարում ենք սերմնահեղուկի մուտքը դէպի արգանդը՝ իսկ քիմիական են կոչւում այն բոլոր միջոցները որոնց գործածութեամբ ոչնչացնում ենք սերմնահեղուկի մէջ գտնուող միլլիօնաւոր սերմնորդների կենսունակութիւնը:

ԲՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Դիտոր Բրէզիս, շատ արդարացի կերպով նկատում է, որ ամեն անգամ երբ խօսք է լինում հակաբեղմնաւորական միջոցների մասին, միշտ առաջին տեղն են տալիս ժուժկալութեանը, ինչպէս բնական միջոցի. սակայն այս խորհուրդը պէտք է համարել չափանշանց նախ, պարզամիտ. քանի որ ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ ժուժկալութեան ժամանակ՝ այն դէպքում, երբ տեղի չի ունենում սեռական յարաբերութիւն չի կարող բեղմնաւորումն կատարուել. հէնց հարցն էլ նրանումն է կայանում, որ ցոյց տրուին այնպիսի միջոցներ, որոնց գործադրութեամբ կարելի լինի սեռական յարաբերութիւն ունենալով հանգերձ բեղմնաւորումն չլինի: Բոլորովին ուրիշ հարց է, եթէ մենք խօսենք սեռական յարաբերութեան ժամանակի վերաբերմամբ. այստեղ խնդիրն ստանում է այլ կերպարանք՝ գիտնականապէս հաստատուած է, որ ամսականից (դաշտան—менструация) անմիջապէս յետոյ կատարուող սեռական յարաբերութիւնն ամենամեծ խոստումն է տալիս բեղմնաւորման և ընդհակառակը բեղմնաւորման դէպքերի թիւը պակասում է, որքան հեռանում ենք ամսականի ժամանակից: Այս հարցը մանրակրկիտ կերպով հետազոտելով պրօֆ. Գէնզէն, եկել է հետեւեալ եզրակացութեան.

1) Բեղմնաւորումն մեծ մասամբ առաջ է գալիս իբրև հետեւանք այն սեռական յարաբերութիւնների, որ տեղի են ունենում առաջի 8 օրուայ ընթացքում, ամսականը վերջանալուց յետոյ:

2) Աւելի քիչ բեղմնաւորումն է լինում մինչև

ամսականի սկսուելը կատարած յարաբերութիւնից:

3) Բեղմնաւորման ամենաքիչ տոկոսը ընկնում է այն յարաբերութիւններին, որ կատարւում են ամսականի առաջին օրերին. որքան աւելի մօտենում ենք դաշտանի վերջանալուն, այնքան էլ մեծանում է բեղմնաւորման շանոն:

Վերջապէս չկայ մի օր, որը հաստատապէս ապահովէր բեղմնաւորութիւնից, լինի այդ մինչև ամսականը, ամսականի ժամանակ, կամ թէ յետոյ միեւնոյն է:

Գէնգէնի դիտողութիւններն արդարացնում են նոյնպէս Ֆէօկտիստովի ստատիստիկան, որից երևում է, 85 բեղմնաւորութիւնից 62-ը հետեանք են դաշտանի վերջանալուց անմիջապէս յետոյ տեղի ունեցած սեռական յարաբերութեան, 13-ը դաշտանի վերջանալուց 9 օր յետոյ կատարուած յարաբերութեան, 9-ը դաշտանից 11 օր անցնելուց յետոյ և վերջապէս մի դէպք դաշտանից 23 օր յետոյ կատարուած յարաբերութիւնից: Այստեղից երևում է, որ որքան շատ աւելի ժամանակ է անցնում դաշտանից, նոյնքան էլ բեղմնաւորման շանսը փոքրանում է, բայց ի հարկէ դրա հետ միասին չպէտք է մոռանալ, ինչպէս վերն էլ յիշեցինք, որ չկայ անց 1 օր, որ միանգամայն կնոջն ապահովէր բեղմնաւորութիւնից:

Բացի Գէնգէնից և Ֆէօկտիստովից, այս հարցով զբաղուել են նոյնպէս և ուրիշները, որոնք նոյնպէս առաջարկում են խոյս տալ յարաբերութիւնից դաշտանը սկսուելուց յետոյ հաշուած մօտ երկու շաբաթ, ինչպէս և դաշտանից 3—4 օր առաջ:

Սակայն այս բոլորն ընդունելի են թէօրիապէս, իսկ գործնական տեսակէտից չաւանս ոչ մի նշանակութիւն, որովհետեւ, ինչպէս այդ հաստատում է և դր. Բրէդիսը, եթէ մի դաշտանից մինչև հետևող դաշտանի 4 շաբաթ ժամանակամիջոցից գուրս գանք երկու շաբաթ և 3—4 օր կըմնայ $1\frac{1}{2}$ շաբաթ և եթէ ի նկատի առնենք, որ շատ կանանց դաշտանը տևում է շատ աւելի երկար քան սովորական ընդունուած 3—5 օրը, այն ժամանակ գուրս է գալիս, որ այդ թոյլատրուած 1 և կէս շաբաթը պէտք է էլ աւելի պակասի և բացի դրանից եթէ ի նկատի առնենք, որ այդ ժամանակամիջոցում կատարուած յարաբերութիւնն էլ կարող է բեղմնաւորումն առաջ բերել, այն ժամանակ մեզ համար պարզ կլինի, թէ որքան խախտւում են այդպիսի մի հաւանականութեան միջոցի հիմունքները:

Պէտք է յիշենք, որ շատերը խորհուրդ են տալիս երեխայի ծծով կերակրելու ժամանակամիջոցը արհեստականօրէն երկարացնելը, որը նոյնպէս խոչնդոտ է հանգիստանում բեղմնաւորման: Այս կարծիքը յայտնողներն իրենց ասածը հաստատում են այն հիման վրայ, որ կանայք կրծքով կերակրելու ժամանակամիջոցում շատ հազուադիւրս դէպքերում են միայն յղիանում. սակայն այս ենթադրութիւնը գործնական տեսակէտից չի համապատասխանում իրողութեան, որովհետեւ շատ յաճախ ծծով կերակրող մայրերը, երբ նրանք բոլորովին առողջ են, յղիանում են:

Այնուհետև կան մի շարք ուրիշ բնական միջոցներ էլ, որոնք դարձեալ գործադրւում են

ինչպէս հակաբեղմնաւորական միջոցներ, բայց դրանք բոլորն էլ կամ չեն արդարացնում իրենց վրայ դրած պարտականութիւնը, կամ փաստակար լինելով շատ վատ են ազդում առողջութեան վրայ:

Այս վերջին տեսակին է պատկանում «ֆրանսիական» կոչուած յարաբերութիւնը, այսինքն՝ երբ սերմնահոսութեան ժամանակ զոյգը յարաբերութիւնն ընդհատում է, թոյլ չտալով սնրմի մուտքն արգանդի մէջ:

Մենք չենք յիշիլ միւս այս կամ այն ազգին յատուկ բնական միջոցները, որովհետեւ ինչպէս վերն էլ ասացինք դրանք բոլորն էլ հակաառողջ են, ուստի և կանցնենք արուեստական միջոցներին:

ԱՐՈՒԼՍՏԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Խօսելով արուեստական միջոցների վերաբերեալ մենք առաջին տեղը պէտք է տանք կոնդոմներին, որոնք պատրաստուում են կամ ըէտինից (գուտապերչ, կաուչուկ) և կամ ոչխարի կոյր աղիքից:

Սա ամենահին միջոցն է, որ մինչև այժմ էլ մնացած է՝ իբրև ամենաապահովը՝ եղածներից:

Դեռ ևս 16-դ դարում իտալացի բժիշկ Յալլօպեան խորհուրդ էր աւելիս գործադրել կոնդոմն իբրև լաւ պահպանողական միջոց վեներական ախտերից և միաժամանակ իբրև հակաբեղմնաւորական միջոց. հետևապէս սխալ է այն ենթադրութիւնը, որ իբր կոնդոմ բառը ծագել է անգլիացի բժիշկ Կոնտոնի (D-r Conton) անու-

նից, որը աւելի ուշ ժամանակներում էր ապրում. աւելի հեշտութեամբ պէտք է ենթադրել թէ կոնդոմ բառը ծագած լինի ֆրանսիական Կոնդոմ քաղաքից, ուր մի ժամանակ պատրաստելիս են եղել մեծ բանակութեամբ կոնդոմներ: Կայ և մի ուրիշ ենթադրութիւն կոնդոմ անուան համար՝ կարծում են, որ սա տոաջացել է condus բառից, որ կընշանալէ պահպանող (предохранитель):

Ինչպէս վերն էլ յիշեցինք, ներկայումս գործադրւում են երկու գլխաւոր տեսակի կոնդոմներ այն է աղիքային և ըէտնային:

Առաջին տեսակը, որ ոխալմամբ անուանում են նոյնպէս ձկան փամփուշտի կոնդոմ, պատրաստւում է ոչխարի կամ այծի կոյր աղիքից և ոչ թէ ձկան փամփուշտից, ինչպէս այդ սխալմամբ անունն է ցոյց տալիս: Սա պատրաստւում է հետեւեալ կերպով՝ ոչխարի կամ այծի (երբեմն եզան և հորթի) կոյր աղիքի ճարպային և մսային մասերը բութ դանակով հեռացնելով և միմիայն միջի բարակ միաւորեցուցիչ թաղանթը թողնելով դնում են 20% պօտաշի լուծուածքի մէջ, ուր մնում է 12 օր. պօտաշի լուծուածքը ամեն օր փոխում են. այնուհետեւ աղիքը դրնում են ծծմբի մէջ, որտեղ աղիքը կորցնում է իւր գոյնն և ենթարկւում է ախտահանութեան: Ապա նորից դանակով մաքրում են զանազան աւելորդ մնացած թելերից և ապա փչելով ուռցնում են ու այնպէս չորացնում, որից յետոյ կըրկին անգամ դնում են պօտաշի հեղուկի մէջ և թողնում 18 օր, դարձեալ ամեն օր փոփոխելով հեղուկը: Այնուհետեւ կոնդոմը արդէն պատրաստ

է, կարելի է կրկին փշել, չորացնել և տալ որոշ ձև: Կօնդօմները պատրաստելուց յետոյ, նրանց դասաւորում են. և այն կօնդօմները, որոնք պատրաստուելուց չեն վնասուում, այսինքն ճեղքուածքներ չեն ստանում և նուրբ՝ բարակ են լինում, ընդունում են իբրև ամենալաւերը և գնահատուում են բաւականին թանգ. երբեմն էլ ճեղքուածք ստացած կօնդօմները կարկատում են կրպակներով սոսնձով նոր փոքրիկ լաթեր. սակայն այդ լաթերը շատ հեշտութեամբ կարելի է նկատել եթէ մենք բռնենք կօնդօմը լոյսի դիմաց և կամ եթէ լոյսի դիմաց թեք պահենք, այն ծամանակ սոսինձը փայլում է և լաթը նկատելի է լինում: Պէտք է պոյշ լինել լաթերի նկատմամբ, որովհետև ճարպիկ մասնագէտները, լաթերը ծածկելու համար, կօնդօմները շրջում են մէջի երեսին և այդպիսով գնողի աչքից հեռացնում լաթն և սոսնձի փայլը: Լաթաւոր կօնդօմները բանի պէտք չեն, որովհետև կպցրած կտորները թրջուելով՝ պոկւում են ու հետևապէս կորցնում են իրենց հակաբեղմնաւորական կամ հակալարակիչ նշանակութիւնը:

Աղիքներից պատրաստուած կօնդօմները ըստ որակի բաժանուում են 3—4 սերիայի.

Առաջին տեսակը ամինից նուրբն է, որի հաստութիւնը հասնում է 0,008, 0,01 mm.
Երկրորդ տեսակինը՝ 0,012—0,015 »
Երրորդ տեսակինը՝ 0,017—0,023 »
Չորրորդ տեսակինը՝ 0,025—0,03 »

Մնացած տեսակի կօնդօմները, որ պատրաստուում են ոչ ոչխարի աղիքներից աւելի հաստ են լինում:

Կօնդօմների լաւ յատկութիւնը կարելի իմանալ նոյնպէս և գոյնից ու քաշից. նրանք այնքան լաւ են, որքան թեթեւ են ու փափուկ. և որքան աւելի սպիտակ են նոյնքան էլ թարմ կարելի է հաշուել. ընդհակառակը, եթէ կօնդօմի վրայ կան դեղին բծեր, դա նշան է, որ նա երկար ժամանակ ընկած է մնացել և որ արդէն ճարպային մասերը նեխուել և փշաւորել են նրա դիմացկանութիւնը:

Լաւ կօնդօմները թափանցիկ—սպիտակ գոյն ունին և կարելի է երկար ժամանակ միևնոյն կօնդօմը գործածել եթէ համապատասխան խնամք տարուի:

Գործածուած աղիքային կօնդօմներից կըրկին օգտուելու համար, պէտք է նրան յարաբերութիւնից յետոյ դնել ջրի մէջ, ապա մաքուր լուանալ, չորացնել, մաքուր սրբելով երկու երեսն էլ, փշելով ուռցնել, կապել և թողնել այդ դրութեամբ չորանալու: Երբ որ բաւականին չորանում է պէտք է փշած օդը դուրս հանել, բերանի կողմը շտկել կապուածքի ծալքերից և քսել ճարպ. այդպիսով կօնդօմը պատրաստուում է նորից գործածութեան համար:

Պրօֆ. Ֆօրէլ առաջարկում է կօնդօմը պատրաստել տնային կերպով: Նա խորհուրդ է տալիս գնել մսավաճառից հորթի թարմ կոյր աղիքը, մաքրել նրան թէ ճարպային և թէ այլ մասերից և թողնել միայն միջի բարակ թաղանթը, ապա դնել սուլէմայի լուծուածքի (1 : 1000) մէջ, մի օր այդտեղ թողնելուց յետոյ հանել և չորացնել, որից յետոյ կարելի է գործածել իբրև խանութից գնած: Այդպիսի կօնդօմները սո-

վորաբար գործածելուց յետոյ պէտք է լուանալ և պահել գլիցերինի մէջ:

Աղիքային կօնդօմները գործածելուց առաջ պէտք է փափկացնել գոլ ջրի մէջ և հեռացնել բերանին փաթաթած թելը:

Րէտինի կօնդօմները վերջին ժամանակներս սարսափելի կերպով տարածւած են. սրանք պատրաստուում են ամենաբարակ րէտինից: Լաւ րէտինի կօնդօմները տարբերուում են նրանով, որ շատ բարակ են լինում, 0,1 մինչև 0,3 m-met. և պատրաստուում են այսպէս անուանուած թաւշեայ րէտինից:

Որոշելու համար թէ ռըքան դիմացկուն կամ վիրաւորուած չէ րէտինի կօնդօմը, պէտք է նրան հազցնել երկու մատերին և ապա մատերն իրարից հեռացնելով՝ (բաց անելով) րէտինը լայնացնել, եթէ լայնացնելուց կօնդօմը չի պատուում, այն ժամանակ կարելի է համոզուել, որ գործածելուց էլ չի պատուել:

Վերջին տարիներում շուկայ են հանուած և ուրիշ շատ տեսակի կօնդօմներ էլ, ինչպէս «семе́йные», «Anticoncepta», «Seminal-Interceptor» և այլն, դրանցից ուշադրութեան արժանի են միայն առաջինները՝ «семе́йные» կոչւածները, որոնք իբրև հակաբեղմնաւորական միջոց թէև ընդունելի են, բայց այդ տեսակի կօնդօմները չեն ապահովում վարակումից, նամանաւանդ սիֆիլիսից:

Պէտք է ասել, որ վերջերս կօնդօմներին ըէկլամային բնոյթ է տրուած և շատ անգամ ամենահասարակ աղիքի կօնդօմների ճարպիկ արտահանողները ծախում են թանգ գնով, իբրև ամենալաւերը:

Անգլիայում այդ արհեստով պարապողները չեն խնայում և ինչ մի միջոց իրենց ապրանքը գովելու և աչքի զարնելու համար. այսպէս օրինակ ծախում են կօնդօմներ բարձր գիրք ունեցող անձնաւորութիւնների պատկերներով, ինչպէս օրինակ՝ մի ժամանակ Գլադստօնի և ուրիշների:

Կօնդօմները շուտ չփշանալու համար պէտք է պահել չոր և սառն տեղ և ոչ թէ գրպաններում, որ սովորաբար ընդունուած է, որտեղ նրանք տաքանալով շուտ շատ փշանում են:

Կօնդօմների նշանակութիւնը շատ մեծ է վիներական ախտերից չվարակուելու տեսակէտից. բոլոր յայտնի վեներեալները հաստատում են կօնդօմի այդ մեծ նշանակութիւնը, եթէ նրանք լաւ նիւթից են պատրաստուած և զգուշ թեամբ են գործադրուում:

Ինչ վերաբերումէ կօնդօմների արժէքին, ինչպէս հակաբեղմնաւորական միջոց, այդ էլ հաստատուում է բոլորից, եթէ դարձեալ կօնդօմը բաւականին դիմացկուն է և չէ պատուում յարաբերութեան ժամանակ. իսկ ինչ վերաբերում է կօնդօմների գործածութեանը առողջապահական տեսակէտից, այստեղ անա գիտնականների կարծիքը փոխուում է: Այն հարցը թէ ինչ ազդեցութիւն է թողնում կօնդօմը սեռական գործողութեան վերաբերմամբ և թէ արդե՞ծ օրգանիզմի վրայ փաստաբար ազդեցութիւն չունի՞ առաւել ևս երբ երկար ժամանակ է գործադրուում: Մօսք չկայ, որ կօնդօմի գործածութիւնը որոշ չափով փոխում է սեռական ակտի զգայնութիւնը. նամանաւանդ տղամարդու վերաբերմամբ, բայց այդ զգայնութեան տարբերումն կարելի է հասցնել

ամենաչնչին չափերի եթէ գործադրուին ամենա-
նուրբ կօնդօմները: Պէտք է պնդել, որ ջրային և
թոյլ անհատների վերաբերմամբ եթէ նրանք
շարունակ գործ են ածում, կարող է վատ ազդել:
Այսպէս թէ այնպէս պէտք է աւելացնենք, որ
մինչև այժմ եղած միջոցներից ամենանպատա-
կայարմարը կարելի է ընդունել կօնդօմը, երբ
որևէ պատճառով անհրաժեշտօրէն պահանջուում
է կնոջից խոյս տալ յղիութիւնից. օրինակի հա-
մար՝ երբ կինը հիւանդօտ է, կամ երբ կոնքը
չափազանց նեղ է, վերջապէս թոքախտի, սի-
ֆիլիսի ժամանակ:

Այսքանով բաւականանք տղամարդու համար
գործածուող կօնդօմներով և անցնենք մի քանի
խօսքով կանացի-կօնդօմներին կամ ինչպէս աս-
ուում են փակուող պէսսարներին (pessarium oc-
caluseum):

Դօկտոր Մէնսինգը գործածութեան մէջ է
մտցրել մի տեսակի կիսաղնդաձև կաուչուկի
թաղանթներ, շրջապատուած բերանի մօտ նուրբ
օղակով. այս կիսագնդերը մտցնում են հեշտոցի
մէջ և օղակի մասով շրջապատելով արգանդը,
ծածկում են արգանդի բերանը, որով և խոչնդոտ
են հանդիսանում սերմի մուտքը դէպի ներս.
յարաբերութիւնից յետոյ սովորաբար մի առ ժա-
մանակ թողնում են կինսագնդերը այդ դրու-
թեան մէջ, որի ժամանակամիջոցում սերմ-
նորդները կորցնում են իրենց բեղմնաւորող ոյ-
ժը, ուրիշները յարաբերութիւնից յետոյ սրսկում
են (спринцовать) ջրով կամ աւելի լաւ՝ ախ-
տահանող լուծուածքով և այն ժամանակ ար-
դէն կարելի է հանել պէսսարը:

Ժամանակի ընթացքում Մէնսինգի պէսսարն
ենթարկւում է զանազան փոփոխութիւնների թէ
Մէնսինգի կողմից և թէ ուրիշների, ինչպէս
դոք. Էրլէտի, Վիլհէլմի և այլն... յամենայն դէպս
դրանք բոլորն էլ ունին իրենց որոշ պակասու-
թիւնները:

ԽՅՈՒՈՂ ՊԵՍՍԱՐՆԵՐ

(Սպունգներ, տամպօններ և այլն)

Բացի յիշեալ հակաբեղմնաւորական միջոց-
ներից, գործածութեան մէջ են նոյնպէս զանա-
զան սպունգներ և տամպօններ, որոնք պատ-
րաստուում են ծովային սպունգից, բնական մե-
տաքսից, սպունգային րէտինից, բամբակից,
մարլից և այլն: Սրանց նպատակը հետեւեալն է՝
ունենալով խցանի ձև դրւում են արգանդի բե-
րանին, որով և խանգարում են սերմնորդների
մուտքը դէպի արգանդի ներսը: Պէտք է նկա-
տել, որ այդ խցաններով օգտուողները, յարա-
բերութիւնից յետոյ պէտք է ջրային որևէ լուծ-
ուածքով ողողեն հեշտոցը, որպէսզի մաքրեն
սերմնորդներից, այսպէս չի կարելի յուսալ, որ
խցանը հանելուց յետոյ դարձեալ սերմնորդները
ներս չեն գնալ և չեն բեղմնաւորուիլ:

Չնայած որ վերջերս չափազանց շատ նո-
րանոր ձևերի խցաններ են շուկայ հանուած,
բայց պէտք է ասենք, որ դրանք բոլորն էլ ան-
նպատակայարմար են և եթէ շինուած են լինում
զանազան մետաղներից, ինչպէս շատ յաճախ
շինուում են արծաթից, դրանք նոյնիսկ վնասա-
կար են.

Մենք չենք երկարացնի մեր խօսքը մնացած այն բոլոր միջոցների վերաբերմամբ, որոնք առաջարկում են ամեն օր զանազան անհատներից և ֆիրմաներից, այլ կանցնենք քիմիական միջոցներին, որոնց նպատակն է ոչնչացնել սերմնորդների կենսունակութիւնը:

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Քիմիական միջոցների դերը նրանումն է կայանում, որ չեզոքացնում են հեշտոցի մէջ ընկած սերմնորդներն և այդպիսով խանգարում բեղմնավորումն. սակայն պէտք է ի նկատի առնել, որ այս միջոցն արմատական չէ, այլ յարաբերական, որովհետև բոլոր քիմիական միջոցները մենք կարող ենք ներսրսկել միմիայն հեշտոցի մէջ և ոչ թէ արգանդի, այնինչ, ինչպէս գիտէք, շատ յաճախ հէնց յարաբերութեան վայրկեանին սերմնորդներն ընկնելով հեշտոցի մէջ այդտեղից էլ խսկոյն ծծւում են դէպի արգանդը, որով և անհնարին է լինում, որևէ քիմիական միջոցով նրանց չեզոքացնելը կամ աւելի ճիշտ կենսունակութիւնից զրկելը:

Քիմիական հակաբեղմնավորական միջոցները գործադրւում են ինչպէս լուծուածքի, փոշու և կամ գնդիկի ձևով. առաջինն ու երրորդը աւելի յարմար լինելով՝ աւելի շատ են գործադրւում, քան փոշին, վերջինս գործադրուելու համար անհրաժեշտ է ունենալ բաւական բարդ ներփչող գործիք, որով կարելի լինի հաւասարապէս ներս փչել արգանդի շուրջն ամենուրէք քիմիական փոշին, իսկ այդ շատ դժուար է և համարեա անհնարին.

Ինչ վերաբերւում է գնդիկներին, պէտք է ասել, որ դրանց նպատակն էլ նոյնն է, ինչ որ փոշուներ, այսինքն պատրաստել այնպիսի հող, կամ աւելի ճիշտ այնպիսի դրութիւն ստեղծել իգական սեռական գործարանում, ուր ոչնչանային սերմնորդները: Այդպիսի ընդունակութիւն ունին թթւութիւնները, որոնց խառնելով, տաքութիւնից հեշտ հալուող նիւթի հետ և կլոր կամ ձուածկ գնդիկների ձև տալով յարաբերութիւնից առաջ դնում են հեշտոցի մէջ, որտեղ նա կամայ կամայ հալւում է և ապա խառնուելով սերմնորդների հետ նրանց ոչնչացնում է:

Իբրև հալուող նիւթ սովորաբար վերցնում են կակաօի իւղ, որ հեշտութեամբ հալւում է:

Հեշտոցային գնդիկները, որ սովորաբար խառնութիւններում ծախւում են, ունին հետեւեալ կազմութիւնը:

Ունդէրի հակաբեղմնավորական նշեր.

Сѣрнокислый хининъ.	0,15
Борная кислота.	0,35
Хинозолъ	0, 6
Масло-какао	12,0

Բոլորը միասին լաւ խառնելուց յետոյ պատրաստում են 10 հատ նշած գնդիկներ:

Շվէյցերի հակաբեղմնավորական նշեր.

Хинозолъ	0,3
Сѣрнокисл. хининъ	0,3
Масло-какао.	15,0

Խառնել և պատրաստել 10 հատ նոյնաձև գնդիկներ:

Դոկտոր Кампъ-ի նշեր.

Тимоль	0,1
Сѣрнокисл. хининъ	0,5
Борная кислота	0,5
Масло-какао	15,0
10 հատի համար:	

«Amur» կոչւած գնդիկներ.

Тимоль	0,1
Солянокисл. хининъ	0,4
Масло-какао.	19,0

Պատրաստել 10 հատ գնդիկներ:

Յարաբերութիւնից յետոյ մինչև գնդիկի հալ-ւելը պէտք է կինը հանգիստ մէջքի վրայ պառ-կած մնայ, որից յետոյ, որպէսզի հեռացնուի հալ-ւած իւղային մասերը, պէտք է հեշտոցը ողողել էսմարխի գոյլի (кружка Эсмарха) միջոցով գոլ ջրով: Այս միջոցներն էլ ունին իրենց թերութիւն-ները, որով և չեն հանդիսանում ինչպէս իսկական արմատական հակաբեղմնաւորական միջոցներ: Մեզ մնում է խօսել այժմ այն բոլոր քիմիական մի-ջոցների մասին, որոնք գործադրում են իբրև զա-նազան լուծուածքներ, յարաբերութիւնից յետոյ հեշտոցն ողողելու համար:

Կարելի է ասել, որ շատ անգամ նոյն իսկ սովորական գոլ ջուրը նոյնպէս կարելի է գործա-ծել, ինչպէս հակաբեղմնաւորական միջոց, որը լուանում է հեշտոցն և սերմնորդներից ազատում, բայց աւելի յուսալի է ջրի մէջ խառնել որևէ թթւութ, որոնցից հետևեալներն աւելի գործա-ծական են:

Կարբօլեան թթւութի լուծուածք.

Պէտք է վերցնել 2⁰/₀ լուծուածք, որը սովորաբար ստացւում է դեղատնից և կամ մեծ զգուշութեամբ պատրաստել տանը, միայն ոչ աւել քան 2⁰/₀: Կարբօլեան թթւութի լուծուածքն այն թերութիւ-նն ունի, որ երկար և յաճախակի գործածելուց հեշտոցի մաղաստթղանթը (слизистая обо-лочка) կորցնում է իւր քնքուշութիւնը, բացի այդ կարբօլեան թթւութը ունի անդուրեկան հոտ:

Բորակաթթւութային (բօրնի) լուծուածք.

(Растворъ борной кислота)

Վերցնել մի թէյի գդալ բորակ մի բաժակ եփած ջրի մէջ, որովհետև բորակը տաք ջրում հեշտ է հալուում, հետևապէս աւելի յարմար է վերցնել 3 գդալ բորակ և լուծել մի բաժակ եփ-ւող ջրի մէջ, ապա խառնել կրկին 2 բաժակ եփած սառը ջրի հետ: Այդ քանակութեամբ լուծ-ուածքը բաւական է մի անգամ գործածելու հա-մար:

Պղնձային արջապի լուծուածք.

(Растворъ мѣднаго купороса)

Գործադրում է 1⁰/₂ մինչև 1⁰/₀ լուծուածք:

Յինկային արջապի լուծուածք.

(Растворъ цинкаго купороса)

Գործադրում է 2⁰/₀ լուծուածք:

Վերմանգանական կալիի լուծուածք.

Растворъ марганцевокислаго калия.

Վերցնում են 3⁰/₀ լուծուածք. պէտք է զգոյշ

գործածել, որովհետև սպիտակեղէնի վրայ թողնում է չլուացող բծեր:

Սուլեմայի լուծումը.

(Ростворъ сулемы.)

Այս լուծումը պատրաստում է դեղատներում, պէտք է խոյս տալ տանը պատրաստելուց, որովհետև ուժեղ լուծումը վտանգաւոր՝ թունաւորիչ է, դեղատներում զգուշութեամբ պատրաստում է $\frac{1}{10}^0\%$ այսինքն 1000 մասին մի մաս, որպիսին վտանգաւոր չէ գործածութեան համար:

Պաղլեղի լուծումը.

(Растворъ квасцовъ).

Պատրաստում է նոյն ձևով և նոյն քանակութեամբ ինչ որ բորակի համար յիշեցինք:

Լուծումըների տաքութեան աստիճանը չը պէտք է 24^0 Բէօմիւրից պակաս լինի և ոչ էլ շատ տաք. սառը ջուրը սովորաբար վատ է ազդում սեռական օրգանի գանազան մասերի վերաբերմամբ:

Ջրով կամ որևէ լուծումըով ողողելու համար սովորաբար գործադրում է էսմարխի դոյլը, որը իրենից ներկայացնում է ապակէ ափսէ, մօտ 5 բաժակ ջրի տարողութեամբ. ափսէն ներքևի մասում ունի անցք, որին, միացրած է երկար ըէտինի խողովակ, որը վերջանում է կաուչուկի կամ ապակէ ծայրով: Այս գործիքը կոչւում է նոյնպէս իւրիգատօր, որը կախւում է պատից ոչ աւել քան 2 արշին բարձրութեան վրայ, որպէսզի հոսող ջրի ոյժը շատ մեծ չլինի: Առաջարկւում է նոյնպէս մի տեսակ լարմարեցրած

աթոռ, որ կոչւում է Բիդէ, սակայն սա այնքան էլ նպատակաւորմար չէ, որովհետև ամենայամար դրութիւնը հեշտոցն ողողելու համար, դա մէջքի վրայ պառկած դիրքն է, որով միայն կարելի է հեշտոցը կանոնաւոր լանալ և ազատել սերմնորդներից:

Ժամանակի ընթացքում զանազան առևտրական ֆիրմաներ արտահանած են զանազան ապարատներ էսմարխի դոյլը փոխարինելու համար, այսպէս օրինակ «Վէնուս», «Ալփա», «Կլիգօպօմպ», «The Wonder donche», «Րէֆլիւքս» և այլն, սակայն սրանք բոլորն էլ ունեն իրենց անյարմարութիւնները, միայն շնորհիւ հզօր ըէկլամայի այսօր էլ մեծ քանակութեամբ ծախւում են:

Էսմարխի դոյլը նրանով է յարմար, որ համարեա ամենուրէք կարելի է ձեռք բերել, շատ էլ թանգ չէ և տան մէջ ուրիշ նպատակներով էլ պէտք է գալիս,

Խօսելով զանազան լուծումների մասին, չպէտք է մոռանանք յիշելու, որ հեշտոցի լուացումը սովորական մաքուր՝ ոչ սառն ջրով անհրաժեշտ է և առողջապահութեան տեսակէտից: Քիտնականօրէն ապացուցուած է, որ շատ յաճախ արգանդի, հեշտոցի և ձուանցքի հիւանդութիւններից շատերը հետևանք են սեռական անդամի անմաքրութեան:

Ինչպէս վերն էլ ասացինք, մաքուր ջուրը ևս հանդիսանում է ինչպէս հակաբեղմնաւորական միջոց, այս բանը կարելի է հաստատել նրանով, որ մաքուր քիչ տաքացրած ջուրը հեշտոցի մաղասաթաղանթի ծալումների մէջ

մտնելով հեշտութեամբ դուրս է մղում արական սերմը և այդպիսով խոչնդոտ է հանդիսանում սերմնորդների առաջխաղացութեան և արգանդի մէջ մտնելուն. նոյնն է ասում Ֆօլկմանն՝ «Չուրը, եթէ գործ է ածւում իւր ժամանակին, առանց ուշացնելու, ներկայանում է ինչպէս ամենահասարակ, բնական և յուսալի միջոցը, որը ոչ թէ միայն չի վնասում առողջութեանն, այլ և նպաստում է առողջապահութեան և բացի այդ չի խանգարում բնական յարաբերութեան, հակառակ մնացած զսնազան միջոցներին և այդպիսով Չուրը իբրև հակաբեղմնաւորական միջոց կարելի է գործադրել այն ժամանակ երբ այդ պահանջում է»:

Այստեղից պարզւում է, որ Չուրն էլ հանդիսանում է իբրև հակաբեղմնաւորական միջոց, թէև ոչ բոլորովին հաստատ, բայց յամենայն դէպս շատ կարևոր նշանակութեամբ:

Այսպիսով ուրեմն մենք ցոյց տւինք այն բոլոր միջոցները, որոնք պէտք է գործադրուեն իբրև հակաբեղմնաւորական միջոցներ, եթէ այդ պահանջում է ծնողների հիւանդութիւնը, նիւթական միջոցները և մանաւանդ ժառանգականութեանը անցնող հիւանդութիւնները, որովհետև ինչպէս վերն էլ յիշեցինք, աւելի լաւ է ոչ մի երեխայ չունենալ քան առաջ բերել հիւանդոտ, թոյլ, վտիտ, տառապանքների մէջ հալ ու մաշ լինող սերունդ, որ ոչ իւր համար, ոչ ծնողների և ոչ էլ հայրենիքին օգտակար լինել կարող է:

Դ Օ Ր Տ Ո Ր Վ. Խ Ա Չ Ա Տ Ր Ե Ա Ն Յ Ի

ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- 1) Triphenylmonomethylarsoniumjodid
und seine pharmak. Wirkung.—
(սպառուած)
- 2) Սիֆիլիս և Հաթա-էհրլիսեան «606»-ը
(սակաւաթիւ) 15 կ.
- 3) Сохранение здоровья (սպառուած).
- 4) Волосы 10 կ.
- 5) Բազմաձևութիւն, արուեստական ամ-
լութիւն և հակաբեղմնաւորական
միջոցներ Բ. ապ. 25 կ.

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏՐԱՍ Է

ա) Կնոջ «Ոսկի դիրքը».

բ) Гигіена женщины.

Հոյս տեսաւ Լ. Գրիգորեանցի «Чайка»
стихотворенія 20 կ.

Գինը 25 կոպ.

3983

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0074179

